Vetenskapsrådets arbetsgrupp om nationell samordning kring datahanteringsplaner

Sanja Halling

Vetenskapsrådet

Samordning av öppen tillgång till forskningsdata

Vetenskapsrådet har ett regeringsuppdrag om att samordna det nationella arbetet med att införa öppen tillgång till forskningsdata i samråd med Kungliga biblioteket, universitet och högskolor samt Riksarkivet.

- policydrivande - **riktlinjer och incitament**
- bidra till och facilitera - **datahantering och FAIR**
- fokusera på **hela datahanteringscykeln,**
- samverkan **både nationellt och internationellt**
- i **nära samverkan med forskningen** (bl a via referensgrupp)

https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/oppen-vetenskap/oppen-tillgang-till-forskningsdata.html

Öppna data inom forskning

Öppna data är digital information som fritt kan användas utan inskränkningar.

Öppen tillgång till forskningsdata innebär att data som har samlats in och/eller skapats under forskningens gång samt tillhörande metadata publiceras fritt tillgängliga via internet. Detta sker inom ramen för rådande lagstiftning.

Kan dessa data även användas utan andra villkor än att ange källan är det öppna forskningsdata.

”As open as possible, as closed as necessary”.

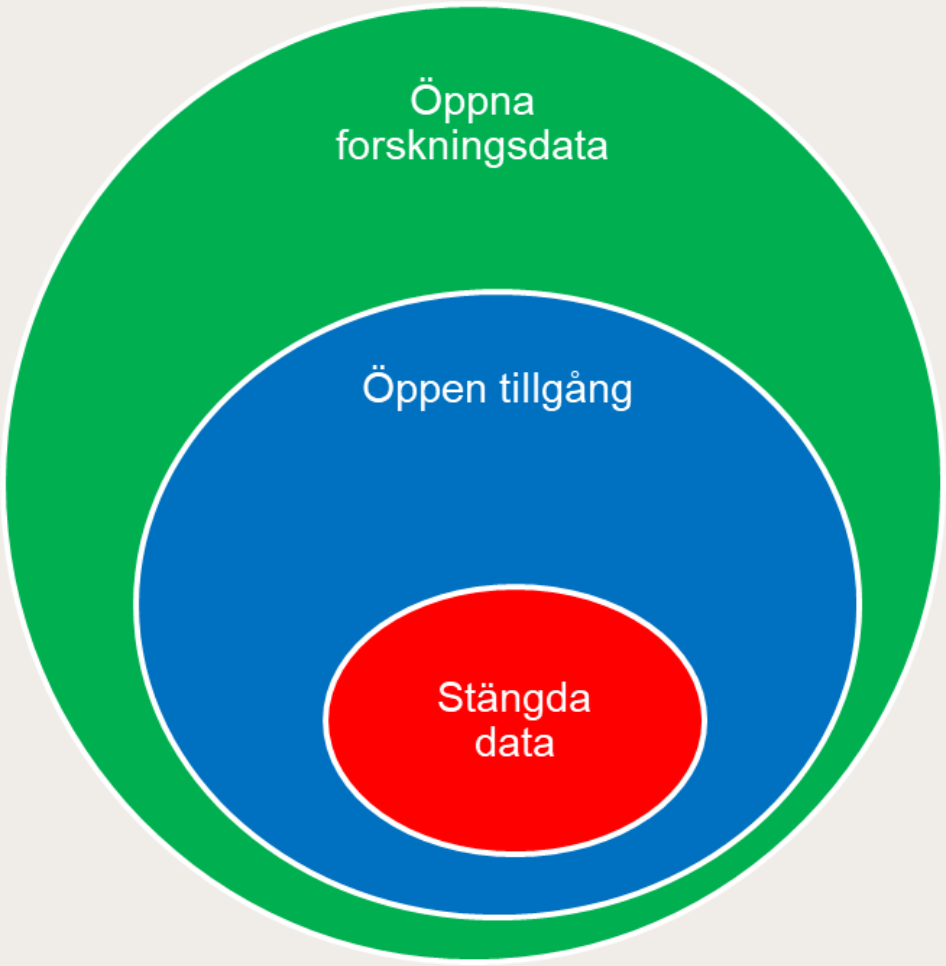

Öppen tillgång =
”As open as possible, as closed as necessary”

- offentlighets- och sekretessrättsliga aspekter
- integritetsskyddsaspekten utifrån Dataskyddslagstiftningen
- upphovsrättsliga aspekten med utgångspunkt i lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen), särskilda regler om allmänna handlingar, databaser, m m
- säkerhetsskyddsrättsliga aspekter
- PSI-lagen och översynen av PSI-direktivet
- relevanta nationella och europeiska strategier och rekommendationer
- Arkivlagen, bevarandeföreskrifter, m m.

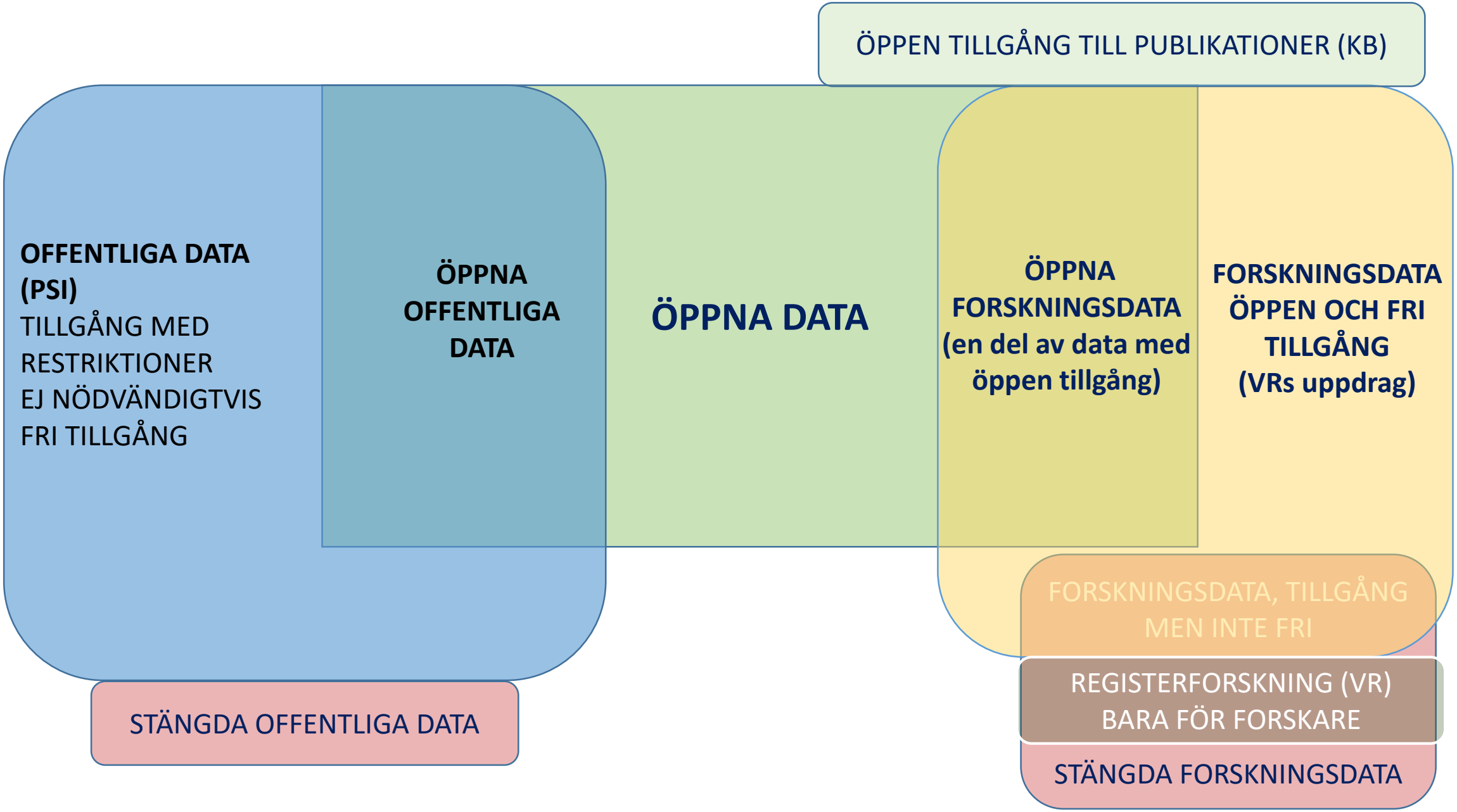
ÖPPEN TILLGÅNG TILL PUBLIKATIONER (KB)
OFFENTLIGA DATA (PSI)
TILLGÅNG MED RESTRIKTIONER
EJ NÖDVÄNDIGTVIS FRI TILLGÅNG
ÖPPNA OFFENTLIGA DATA
ÖPPNA DATA
ÖPPNA FORSKNINGSDATA (en del av data med öppen tillgång)
FORSKNINGSDATA ÖPPEN OCH FRI TILLGÅNG (VRs uppdrag)
FORSKNINGSDATA, TILLGÅNG MEN INTE FRI
REGISTERFORSKNING (VR) BARA FÖR FORSKARE
STÄNGDA OFFENTLIGA DATA
STÄNGDA FORSKNINGSDATA

Kartläggning av ekosystemet kring öppna forskningsdata i Sverige

Nationella uppdrag och aktörer.

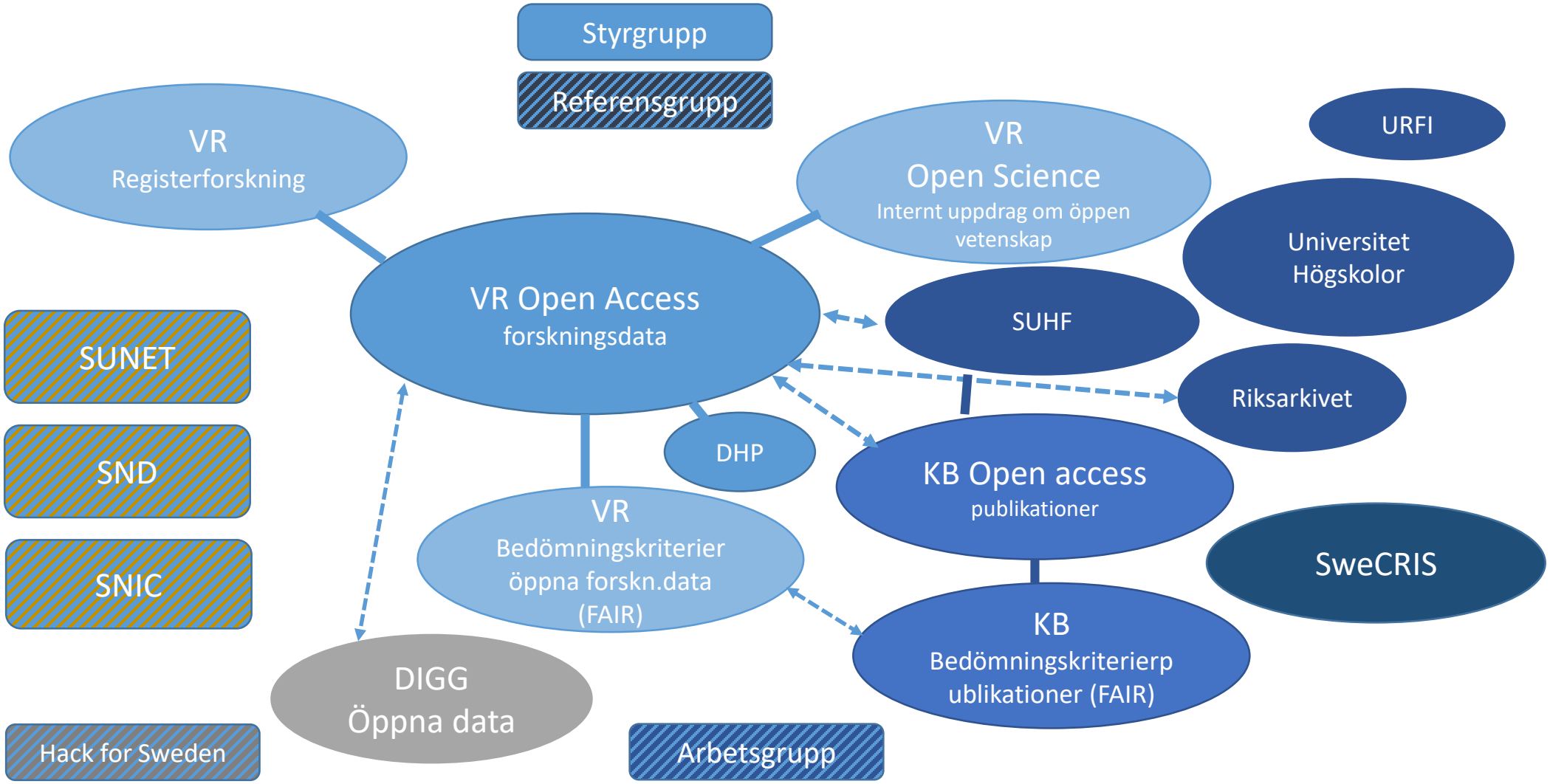

Specifika forskningsinfrastrukturer som Clarin, CESSDA, ELIXIR, m fl

Kartläggning av ekosystemet kring öppna forskningsdata – nordiskt, europeiskt, internationellt

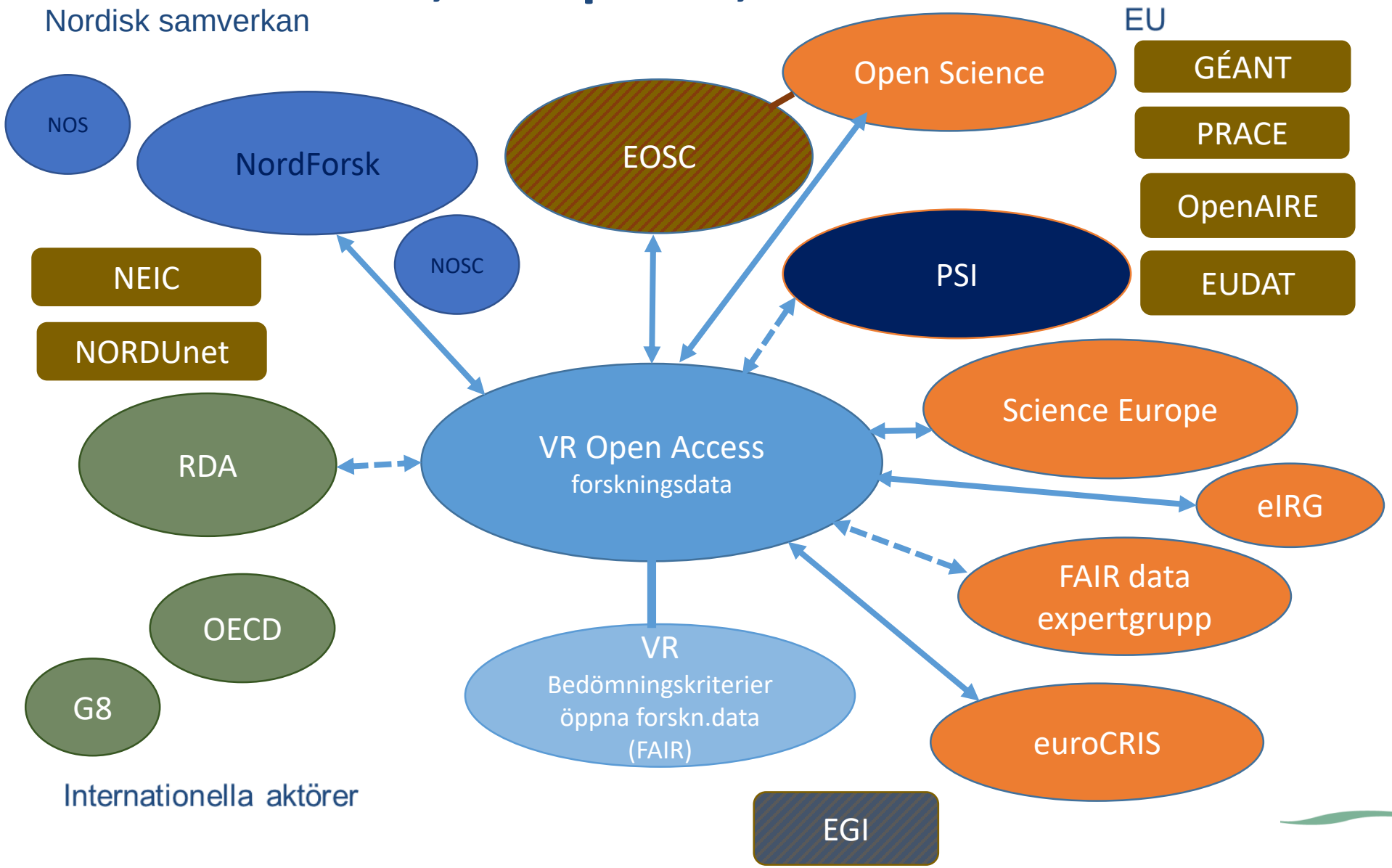

Datahantering och FAIR

FAIR (**F**indable, **A**ccessible, **I**nteroperable och **R**eusable).

Femton vägledande FAIR-principer har som syfte att beskriva på vilket sätt forskningsdata ska vara sökbara, tillgängliga, kompatibla och återanvändningsbara.

Vetenskapsrådets roll kring FAIR

Vetenskapsrådet fick 2017 ett regeringsuppdrag om framtagande av bedömningskriterier för att följa vägen mot ett öppet vetenskapssystem, i syfte att kunna bedöma i vilken utsträckning forskningsdata som helt eller delvis tagits fram med offentlig finansiering uppfyller FAIR -principerna.

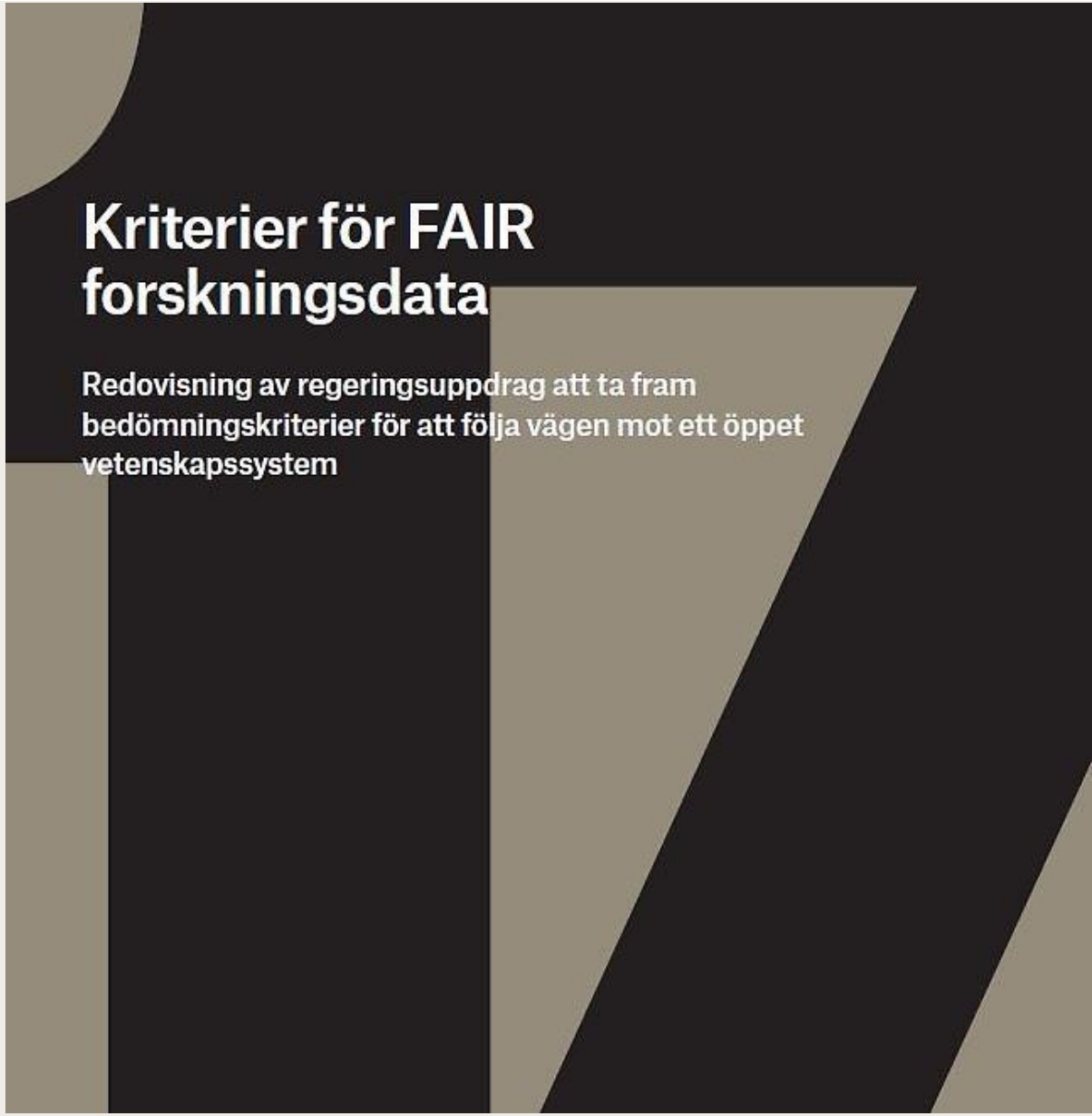

Europeiskt perspektiv

Sverige representeras i EU-kommissionens expertgrupp om ”**National Point of Reference on Scientific Information**” av Vetenskapsrådet. Nationella referenspunkter har som uppgift att samordna de åtgärder som anges i **EU-kommissionens rekommendationen om tillgång till och bevarandet av vetenskaplig information**, fungera som representant och rapportera om uppföljningen av rekommendationen.

European Open Science Cloud, EOSC, är ett initiativ från EU-kommissionen om en gemensam, öppen och virtuell miljö som ska kunna tillhandahålla tjänster för lagring, hantering, delning, analys och användning av forskningsdata.

Nationell samordning kring datahanteringsplaner

- VRs arbetsgrupp inom samordning av det nationella arbetet med datahanteringsplaner som ett led i att stödja öppen tillgång till forskningsdata
- ta fram en **mall för datahanteringsplaner**.
- genom en **kartläggning av behov** och **befintliga stöd och verktyg,** ta fram underlag kring vilken funktionalitet ett gemensamt nationellt verktyg som stödjer öppen tillgång till data i enlighet med FAIR-principerna bör ha.

Formas

Högskolan i Halmstad

Karolinska institutet

KTH

Riksarkivet

Riksbankens Jubileumsfond

Scilifelab

SND/Göteborgs universitet

SNIC

SUHF/Stockholms universitet

Sveriges lantbruksuniversitet

Sveriges Unga Akademi

Umeå universitetsbibliotek

En mall för datahanteringsplan

En datahanteringsplan beskriver hur data som samlas in och/eller skapas under forskningens gång kommer att hanteras, genom information om t ex:

- Beskrivning av data
- Dokumentation och datakvalitet
- Lagring och säkerhetskopiering
- Rättsliga och etiska aspekter
- Tillgängliggörande och långtidsbevarande
- Ansvar och resurser

Den europeiska intresseorganisationen Science Europe har tagit fram s k ”Core Requirements for Data Management Plans”

Hur planeras datahantering idag? Vad fungerar bra/mindre bra? Vilka typer av stöd saknas?

Ett verktyg för datahanteringsplaner

Kartläggning av behov utifrån olika processer och intressenter (bland annat DAU:er!)

- forskare
- infrastrukturer
- datatjänster
- universitet och högskolor
- finansiärer
- domänspecifika och lokala perspektiv, arkivering och bevarande, m m

Arbetsgruppen kommer att ta fram ett underlag kring vilken funktionalitet ett verktyg behöver ha och sammanställning av vilka verktyg som redan finns

Beskrivning och dokumentation

- På vilket sätt kommer data att skapas och inhämtas under forskningens gång – genom att befintliga data återanvänds, genom att nya data samlas in och produceras, eller både och?

- Vilka typer av data kommer att skapas och/eller samlas in, till exempel vad gäller dataformat och volymer/mängder data?

- Vilken typ av dokumentation kommer att tillföras data, till exempel vad gäller förståelse av innehållet (metadata om struktur, standarder och format för beskrivningar av innehållet, insamlingsmetod m.m.), respektive information relevant för tillgång till data (mjukvara, verktyg/tjänster, öppen källkod, m.m.)?

- Hur kommer kvalitet hos data säkerställas och dokumenteras (till exempel repeterade mätningar, validering av datainmatning, m. m.)?

NASA on the Commons, The Sounds of Earth Record Cover, No known copyright restrictions.

Lagring och långtidsbevarande

- På viket sätt säkerställs lagring och säkerhetskopiering av data och metadata under forskningsprocessen?
- På vilket sätt säkerställs datasäkerhet, bland annat avseende hantering av känsliga data och personuppgifter?
- På vilket sätt säkerställs hantering av data för att den ska kunna bevaras långsiktigt och av vem? Hur kommer urval av data för långtidsbevarande att göras?
- På vilket sätt säkerställs användning av beständiga identifierare (till exempel DOI)?

Bild: Flickr, Paul Cross, Old Label, CC-BY 2.0

Rättsliga och etiska aspekter

- På vilket sätt säkerställs det att data hanteras enligt de rättsregler som gäller till exempel hantering av personuppgifter, sekretess och immaterialrätt?
- På vilket sätt säkerställs det att data hanteras på rätt sätt utifrån etiska aspekter?

”As open as possible, as closed as necessary”.

Flickr, justgrimes, ”open data (scrabble)”, CC-BY-SA 2.0.

Tillgång till data

- På vilket sätt och när kommer information om data (metadata) respektive data att tillgängliggöras?
- Finns det eventuella villkor, embargon och begränsningar kring tillgång till och återanvändning av data att ta hänsyn till?

Foto: Flickr, Horia Varlan. CC-BY.

Tack för er uppmärksamhet!

sanja.halling@vr.se
openscience@vr.se

Där inte annat anges är bilderna i presentationen från från depositphotos.com.